

Małgorzata Leśniak

WPROWADZENIE

Problematyka prezentowanych w niniejszym tomie opracowań oscyluje wokół trzech wiodących kwestii: edukacji i kształcenia, problemów wychowania oraz problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny, a podejmujący je autorzy to nie tylko uznane w swojej dziedzinie autorytety, ale także młodzi adepci takich dyscyplin naukowych jak psychologia, pedagogika oraz socjologia.

Tom otwiera artykuł Teresy Olearczyk dotyczący kształcenia egalitarnego i elitarnego. Jak autorka zauważa, podjęty przez nią problem należy do tematów „drażliwych”, a prezentowane w artykule treści mają na celu pogłębienie świadomości zmiany, jaka dokonuje się w procesie myślenia o sensie i celu edukacji elit w systemie demokratycznym; w sytuacji dokonujących się przemian globalnych, politycznych, społecznych i ekonomicznych. Autorka zastanawia się nad wzorem nauczyciela gimnazjalnego, licealnego i akademickiego w kontekście licznych zmian w edukacji, programach kształcenia i reformach kolejnych ekip rządzących, które – wbrew oczekiwaniom – nie zawsze przynoszą spodziewane efekty. Współcześnie do zawodu nauczyciela nie ma tak naprawdę żadnej selekcji, gdy tymczasem rzeczą oczywistą jest, by profesję tę wykonywali wysoko wykwalifikowani specjaliści o równie wysokich kompetencjach społecznych. Na szczególną uwagę zasługuje również to, że autorka mocno podkreśla w swoim opracowaniu rangę problematyki moralności i wartości w procesie kształcenia. Podobnym zagadnieniem poświęcony jest także artykuł Rajmunda Mydla. Autor analizuje w nim sytuację i miejsce Chin w procesie globalizacji edukacji na po-

ziomie wyższym. Zauważa, że dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu Chin, przełomu XX/XXI wieku, towarzyszy bezprecedensowy rozwój szkolnictwa wyższego oraz uniwersyteckiej edukacji. Modernizacja struktur gospodarczych tego kraju zrodziła gwałtowny wzrost zapotrzebowania na wysoko wykwalifikowanych pracowników, w tym elit wykształconych w zagranicznych ośrodkach akademickich, legitymujących się międzynarodowym doświadczeniem. Lawinowo uruchomiły one rosnącą emigrację edukacyjną na wyższe uczelnie świata, czyniąc z Chin głównego animatora procesu globalizacji edukacji na poziomie wyższym. Znajduje to wyraz w fakcie dominacji Chińczyków wśród studentów zagranicznych na świecie oraz we wciąż rosnącej liczbie cudzoziemców studiujących w Chinach.

Kolejne artykuły zawarte w niniejszym tomie dotyczą przede wszystkim problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny. W obliczu wciąż nasilającego się kryzysu tej instytucji, jak i instytucji małżeństwa, podejmowane są liczne badania zmierzające do ustalenia przyczyn i uwarunkowań tego stanu rzeczy i zaradzenia tej sytuacji. Maria Kliś w swoim opracowaniu poddaje dyskusji rolę empatii w funkcjonowaniu małżeństwa i rodziny; prezentuje najbardziej podstawowe cechy i funkcje empatii, jakie są analizowane w psychologii, charakteryzuje kolejne fazy rozwoju rodziny w ramach koncepcji systemowych i na tym tle omawia znaczenie wrażliwości empatycznej w zapobieganiu i rozwiązywaniu konfliktów i kryzysów pojawiających się w rodzinie. W oparciu o analizy teoretyczne i wyniki licznych badań empirycznych na ten temat autorka wykazuje, że empatia jest jednym z podstawowych czynników warunkujących tworzenie się satysfakcjonujących relacji interpersonalnych – szczególnie w małżeństwie i w rodzinie. Z kolei Magdalena Grabowska w swojej pracy analizuje problem ojcostwa i macierzyństwa w kategoriach uświadamiania sobie tych ról przez oboje małżonków, zaś autorka kolejnego opracowania – Katarzyna Białek – podejmuje zagadnienie funkcjonowania rodziny w sytuacji, gdy pojawia się u bliskich choroba działająca w charakterze stresora. Przywołuje systemowe ujęcie rodziny, w ramach którego opisuje i wyjaśnia różnorodne zdarzenia i czynniki, które mogą odgrywać rolę stresorów. Jak zauważa, choroba, zwłaszcza nagła i przewlekła, nie jest problemem wyłącznie jednostkowym, dotyczącym osoby chorej. W jej przeżywaniu rodzina uczestniczy w całości i zawsze jest wydarzeniem całego systemu rodzinnego. Co więcej może to wywołać znaczące zmiany w jej strukturze i funkcjonowaniu. Pojawiają się ograniczenia normalnej aktywności życiowej, rodzinnej czy zawodowej. Następuje konieczność podjęcia nowych działań związanych z podporządkowaniem się systemowi opieki zdrowotnej. Choroba wymusza niejako nauczenie się całkiem nowych, nieznanych dotąd czynności, zwłaszcza pielęgnacyjnych. Powoduje też rezygnację z niektórych celów życiowych lub znaczną ich modyfikację. Nie ulega wątpliwości, że wymagania adaptacyjne stawiane rodzinie w obliczu choroby są istotnym źródłem stresu, o czym winni pamiętać nie tylko psychologowie.

O tym, że przemoc wyraźnie obniża poziom jakości życia nie trzeba nikogo przekonywać; szczególnie gdy mówimy o przemoc w rodzinie. Tej właśnie problematyce poświęcona jest praca Andrzeja Mirskiego. Na szczególne podkreślenie zasługuje jego uwaga, że odpowiednia interwencja terapeutyczna połączona ze skutecznym wsparciem społecznym, a także skierowaniem interwencji w kierunku osób stosujących przemoc – daje szanse na przejście ofiarom przemocy w fazę zmagania się, w której ciągle jeszcze trwającym, choć stopniowo zmniejszającym się, objawom psychopatologicznym towarzyszy poprawa funkcjonowania, polepszające się samopoczucie, odbudowa wiary w siebie i możliwości powrotu do satysfakcjonującego życia. Autor twierdzi, że w miarę procesu terapii oraz ustępowania przemocy w rodzinie możliwe jest przywrócenie odpowiedniej jakości życia nie tylko w rodzinie, ale także w sensie bezwzględny. Mimo że w swoim opracowaniu autor skupia się przede wszystkim na przemoc w rodzinie skierowanej wobec kobiet i dzieci, to jednak ma pełną świadomość tego, że występuje również zjawisko przemocy domowej wobec mężczyzn, jednak z różnych przyczyn, głównie kulturowych i społecznych, mężczyźni rzadziej zgłaszają swoje krzywdy. Nie oznacza to jednak, stwierdza autor, że przemoc wobec mężczyzn nie jest poważnym problemem społecznym i klinicznym.

Ostatnie dwa artykuły części głównej tomu dotyczą równie ważnych kwestii – inicjacji narkotykowej młodzieży oraz jakości życia kobiet po zabiegu mastektomii. Szczególnie ten ostatni, ze względu na poruszaną problematykę, wydaje się być i ważny, i wciąż niezmiernie aktualny.

Mamy nadzieję, że prezentowane w tomie opracowania spotkają się z życzliwym przyjęciem Czytelników zainteresowanych nie tylko problemami współczesnej rodziny, ale również kwestiami dotyczącymi edukacji oraz wykształcenia młodych pokoleń Polaków.